

■ İsa MUĞANNA

Birisi bənövşəni ətrinə görə sevir. İkincisi - rənginə, üçüncüsü - boynunun büküklüyünə, bu görkəmin oyatdığı assosiasiyaya görə. Bir başqası isə, bu çiçəyi, sa-

bir-birindən arıq oğlan və qız uşaqları yatmışdılar. F kişi yəqin ki, bizim baxışımızı duydu, saymazyana yeriyib zirzəminin qapısını örtüdü. O gecə, necə deyərlər, ilan vuran yatdı, biz yata bilmədik. Geniş, havalı "qonaq otağında" rahat çarpayılarda, ipək üzlü yorğanların altında yox, elə bil haman alçaq tavanlı, bürkülü zirzəmidə, haman boz kilimin üstündə uzanmışdıq. F kişi eşitməsin deyə, pıçılı ilə söhbət edirdik. Siz, şübhəsiz, artıq duymusunuz, görürəm, sakit-sakit gülümseyirsiniz: "Hə, "qonaqpərəst" hekayəsini xatırlamısınız". Sizin gerek ki, təxminən otuz il bundan əvvəl yazdığınız o hekayənin qəhrəmanı Nəsim kişinin əsla dəyişmədən bu gün də yaşadığına qoy heç kəs təəccüb etməsin. Fərqi birəcə adındadır: Nəsim deyil, F-dir. Sizin otuz il bundan əvvəl yazdığınız sözlər bu

Mir Cəlal

(Yubiley məktubu)

Məqalə İsa Hüseynovun "Ömürdə izlər" (1971) kitabından götürülmüşdür

gün bəlkə də daha gərəklidir. "Ay müsəlman oğlu, sənin övladlarını bir-bir əlindən alan həmin bu qonaqlardır. Sən özünsən. Ölən uşaqlar dirilib qəbirdən qalxsalar, sizdəki qonaqpərəstliyə lənət oxuyarlar. Narın yaxşısını qonağa, çürüyünü qızına verəndə, qonağı işıqlı otaqda, uşağını qaranlıq daxmada saxlayanda, qonağı ipəkdə, oğlunu çul-palazda yatıranda bilmirsənmi ki, belə olar?.." O gecə Mirzə Cəlal ənənələrinin ölməzliyindən, sizin müşahidələrinizin sərrastlığından, REALİZMİNİZİN QÜDRƏTİNDƏN danışdıq. Ən qədimlərdən başlayaraq bu yalançı qonaqpərəstliyin xalqımıza nə qədər zərər vurduğundan danışdıq. Bizim müasir nəsrə tənqidi münasibət bəsləyən, bir qədər nihilist əhali-ruhiyyəli dostum V hətta öz "sarsılmaz mövqeyindən" enib qışqırdı:

- Sevdim Mir Cəlalin realizmini, qardaşım!

"Mir Cəlal sənətkardır, yaradıcıdır. Onun romanının hər bir sözü öz tərəcəyi-halının bir hissəsi kimi görünür. Canlı və səmimi həyəcanı dərhal oxucuya təsir edir. Kitabı oxuyub ördükdən sonra adama elə gəlir ki, özünün dünənki həyatını, həyəcan və sevinclərini sənə nağıl edən bir adamla bir neçə saat maraqlı söhbət etmişən". Bu sitatdır. Sizin yaradıcılığınızda DƏRİN SƏMİMİYYƏT-DƏN bəhs edən onlarla tənqidçi və ədəbiyyatşünasdan tək birinin qeydi.

"Mir Cəlalin əsərlərində əvvəldən axıra qədər kəndə bağlı olan

ağsaçlı ata-anaların, xala və dayıların surətləri əsas yer tutur. Yazıçı öz taleyini onların taleyindən ayırmır, öz qəlbində onların ürəyinin, onların ürəyində öz ürəyinin döyüntüsünü hiss edir".

Bu isə, sizin XALQA BAĞLILIQINIZDAN danışan qələm yoldaşlarımızdan birinin sətirləridir.

Biz iki dost, axşamlar sahile çıxırıq. Rüzgar xoş olanda, söhbətimiz şirin keçəndə bəzən gecəyədək qalırıq. Bulvardan əl-ayaq tamam yığışanda, gözlənilmədən buraya təzə-təzə adamlar gəlir. Hamısı yorğun, öykəşik, üz-gözlərindən zəhər damır. Biz bunların əksəriyyəti ilə tanışlıq.

- Salam, iclas quruları!

Heç biri soruşmaz ki, bu "iclas quruları" nə ifadədir biz deyirik. Eşidib gülümseyirlər, dərin təəssüf hissi ilə başlarını tərpədir. Mən şübhə etmirəm ki, bu vaxt onlar sizin məşhur mükəlliməni xatırlayırlar ("Oğlum, atan harda işləyir?" "İclasda"), sizin İNCƏ YUMORUNUZ onları düşünməyə məcbur edir.

Qırıncı illərin dövrü mətbuatını vərəqləyənlər, sizin yaradıcılığınızdan bəhs edən məqalələrdə bu və ya başqa şəkildə təkrar olunan bir cümləyə təsadüf edirlər: "Gəldiyev bizim həyatımız üçün nə dərəcədə tipikdir?" Tanış kəlamdır. "Konfliktsizlik nəzəriyyəsinin" bayraqlarını sizin "Açıq kitabı" örtməyə, otuzuncu illərin axırında xalqımızın həyatında baş vermiş hadisələri yetişməkdə olan yeni nəsildən gizlətməyə çalışdılar. Zaman keçdi, "Açıq kitab" yenidən açılıb xalqın malı oldu. Öz şəxsi firavanlığını başqalarının bədbəxtliyi üzərində quran rayonlarda xalq malını talayib "cibişdanına" dolduran, ifşa olunmaq təhlükəsi hiss etdikdə Bakıya qaçıb burada "özü üçün jizn" düzəldən, Vətən, Xalq, Partiya sözlərini əllərində kəsərli silaha çevirib na-

muslu vətəndaşlarımızı ləkələmək, məhv etmək yolu ilə yenidən pillə-pillə qalxmağa, ictimai mövqə tutub möhkəmlənməyə çalışan gəldiyevlər "Açıq kitabın" səhifələrində öz mənfi sifətlərini gördülər. Yenidən çap olunub yayılmış bu roman sizin yaradıcılığınızda VƏTƏNDAŞLIQ PAFOSUNU qüvvətləndirmişdir.

Dərəçiçək deyilən qədim bir kənd vardı. Orada Alı adında bir aşıq yaşayırdı. Mənim 1934-cü ildə səksən yaşında vəfat etmiş babamın toyunu eləmişdi. Sonra atamın toyunu eləmişdi. Günlərin birində aşıq Alı Qazağa gəlib çıxdı və mənim də toyumda çalib-çağırdı. Yaşı məlum olmayan, bir əsrdən çox ömür sürmüş bu adamın səsi, sazı, sözü yəne də öz dinləyicilərini heyran qoyurdu. Bunun sirri nə idi? Kimi deyirdi: "Dərəçiçəyin suyundandır". Bir başqası: "Aşıq Ələsgərin bacısı oğlu bəs nə təhər olar?.." Heç kəsin ağına gəlmirdi desin ki, sirr aşığın ürəyinin, ruhunun gözəlliyindədir.

Sizinlə görüşəndə mən aşıq Alını xatırlayıram.

Bakıda, Hüsü Hacıyev və Həzi Aslanov küçələrinin tinində, mənim balkonumun qənşərində bir tut ağacı var. Qoca ağacdır, yaşını heç kəs bilmir. Qışda onun şiddətli küləklərdən əyilmiş budaqlarına baxanda hərdən mənə elə gəlir ki, daha qurumağa üzrədir. Amma yazda yenə yaşlla bürünür. Qonşu məhələrin balaca uşaqları onun budaqlarına barama qurdu kimi daraşırlar. Bu xoşbəxt balalara baxıram, sizin bədbəxt Bahara acıyıram. "Bahar! Hardasan, mələr quzum!" - deyə təlaşla qışqıran Sona anamıza acıyıram. Sonra Sizi, bu sadə, bədbəxt adamlara böyük məhəbbət bəsləyən ədəbi-mizin nurlu sifətini görürəm.

Sonaları, Baharları sevenlər sizi də sevirler.